

Joseph Haydn na zámku Morzinů

Je známo, že služebnické kapely českomoravské šlechty 18. století zasloužily se netoliko o technický výcvik ve výkonech sólových i sborových, nýbrž také o vývoj tvaru skladeb, a to jak pro soubory dechové, tak pro smyčcová kvarteta, konečně i pro celý komorní orchestr. V tomto směru nejvyšším přínosem se vyznamenala morzinská kapela v Dolní Lukavici u Plzně - Malé západočeské obci připadl úkol, aby byla kolébkou české modifikace orchestrální symfonie a úkol zaměstnávat ji k užitku reformy symfonie po plných třicet let.

Dolnolukavický zámek zazníval za Karla Josefa a Marie Vilmy Morzinových hudbou od r. 1749 do roku 1780, neboť oba manželé stejnou měrou lnuli k hudbě. Zvláště paní hraběnka - o níž souhlasné zprávy zaznamenávají její neobyčejnou tvarolepost - pěstovala osobně hru cembalovou a zpěv. Již hrabě Ferdinand II. Morzin byl umělecky citící velmož, jehož velkou láskou byla zámecká hudba, již v čelo postavil r. 1721 Kuhnauova žáka Johanna Friedricha Fasche (1688-1758) a po jeho odchodu r. 1728 Josefa J. Wernera (1695-1766). Když Werner roku 1759 odešel k hraběti Mikuláši Esterházyemu do Eisenstadtu v Burgenlandu, byl hrabě Karel Josef Morzin (syn Ferdinanda II.) postaven před úkol dát své kapele nového vůdce. Protože - podobně jako hr. Pachta, Čejka, Hennet a jiní - byl hudebně vzdělán u pražského skladatele Fr. Habermanna, chtěl jej vyřešit dokonale, jako otec kdysi s Fuschem.

Podařilo se mu to. Vídeňský přítel starého hraběte Karel Josef rytíř Fürnberg, dolnorakouský vládní rada doporučil mu umělce tehdy 27letého, jenž po více let mu byl znám jako skladatel serenád a kvartet, jimiž si získal přízeň rytířových hostů na zámku Weinzierlu nedaleko městečka Melk. Dosud varhanočil na různých kůrech vídeňských kostelů a ve všední dny nuzně „hodinařil“ (příležitostný houslista na bálech, doprovodný hudebník, prepisovač partitur). Byl to **Joseph Haydn (1732-1809)**, rodák z Rohrau. Když se baron Fürnberg Haydnovi zmínil, že ho doporučil hraběti Karlu Josefu Morzinovi do Čech za kapelmistra, byl rád, že bude konec jeho živoření a přijde mezi hudbymilovné lidi. Haydnovi nebyla neznáma čínorodá přízeň českých šlechticů k hudebnímu umění, poznala ji už jeho matka za svobodna jako kuchařka u hraběte Karla Harracha velmi dobře.

Joseph Haydn přišel do Dolní Lukavice r. 1759 a zůstal tam do října 1760. Hrabě Karel Josef Morzin oslavil právě dekádu svého sňatku s Marií Vilemínou, starší dcerou Františka Václava svobodného pána Rajskeho z Dubnice, od r. 1738 plukovníka plzeňského pluku Diesbachova, jehož mladší dcera Marie Terezie (1736-1780) se právě toho roku 1759 dne 18. srpna provdala za hraběte Prokopa Vojtěcha Černína (1727-1777), majorátního pána Jindřichova Hradce, Chudenic atd. Haydnovy požitky byly vyměřeny ročním služným 200 zlatých a naturálním obydlím se stravou, avšak s výslovnou podmínkou, že zůstane svoboděn. Haydnova služba se skládala z klavírního doprovodu pěveckých korepetic a produkcí hraběňčiných a také celého provozu zámecké hudby hraběcí, včetně její přípravy i zásobení původními pracemi. Pokud se jeho první povinnosti týkalo, životopisci zaznamenali dvě humoristické příhody. Prvou byl Haydnův pád s koně při honu, takže slavný skladatel již nikdy v životě na žádného oře nevsedl. Druhou Haydn ve stáří rád pro zasmání vyprávěl svým hostům. Když jednou doprovázel hraběňčin zpěv, naklonila se jeho velitelka nad klávesnicí cemballa tak, že jí z hluboké rokokové dekoltáže vypadl nejen neparfumovaný kapesník, nýbrž odhalila se i barokně modelovaná ňadra, odkojivší ne méně než 13 ptáčat. Haydn prý tak ponejprv v životě viděl vnačnost zralé ženy a choti zaměstnavatele, jemuž byl i povinen přísným slibem celibátu. Bylo to pro něj příliš, neutajil rozechvění a doprovázel tak roztržitě, že ho hraběnka napomenula. Bůhvíkdě vzal smělost k náležité odpovědi: „Kdo by za takového pokušení zachoval rovnováhu?“

Haydn na lukavickém zámku zhostil se jako skladatel především těch druhů skladeb, jichž žádal zámecký ceremoniel s ohledem na společnost hostů i příchozích. Tedy serenád, kassací a divertiment, pak tanců, zvláště menuetů a gavott. Tak jsou zajisté divertimenta pro 5 až 9 nástrojů - výjimkou třetího - zřejmě lukavického původu. Konečně Haydn zde překročil i k tvorbě své první symfonie D-dur. Že to byla prvá a že vznikla v Dolní Lukavici vděčíme za sdělení Haydnovu příteli a prvnímu životopisci Aug. Griesingerovi. V Haydnově katalogu je označena číslem X., roku 1766 vyšla u Breitkopfa v Lipsku. Symfonie byla rozepsaná v hlasech jako třetí z šesti jím tehdy na trh uvedených spolu s Myslivečkovými šesti koncerty pro housle a orchestr. Tato jeho symfonie má ještě tři části.

Haydn navštívil také Prahu a hrál tu např. na varhanách kostela sv. Šimona a Judy u Milosrdných bratří Na Františku a na jejich klášterním klavíru z pražské dílny Leopolda Sauera. Otázku proč Haydn u Morzinů působil jen asi rok lze snadno zodpovědět: Celibát nedodržel. Tajně vstoupil ve Vídni 9. října 1760 do manželství s Marií Annou Kellerovou a to se neutajilo, podobně jako u Fasche. Ostatně též rodinné poměry hraběte se změnilly a tak Haydn ocitl se r. 1761 u hraběte Mikuláše Esterházyho v Eisenstadtu.

**Deník Národní střed, 20. dubna 1940. Bez autora,
přepis in: Torzo kartotéky badatele V. J. Pelikána.**

Národní střed - deník vydávaný v letech 1931-1944. V letech 1931-1938 ústřední tiskový orgán Československé živnostensko-obchodnické strany středostavovské (navazující na deník Reforma, založený roku 1919).